

Varend erfgoed

Zicht vanuit de zeilende historie van Nederland en de Nederlandse Beroeps Zeilvaart nu

Reactie op internetconsultatie m.b.t. het Wetsvoorstel Erfgoedwet
door de VHZC (Verenigde Hollandse Zeil Compagnie), Leiden 7 juli 2014.

Nederland - Waterland

Van oudsher wordt Nederland gekenmerkt door water. Niet alleen door brede rivieren, maar ook door duizenden kanalen en sloten, meren en zeeën, die eeuwenlang de verbindingen vormden tussen dorpen, steden en landen in heel de wereld. Net als in de 16e en 17e eeuw zijn ook nu nog onze vaardigheden op het gebied van scheepsbouw, waterbouw en watermanagement wereldwijd vermaard. Nederland heeft het enige internationaal erkende [opleidingsinstituut Enkhuizer Zeevaart School](#) voor opleidingen kleine en grote zeilvaart voor de zeilende binnen- en grote zeevaart in Europa. De polders en dijken, de kanalen en grachten, de pakhuizen en historische schepen, de vissersdorpen en havensteden, het zijn de elementen die horen bij Nederland als Waterland. Ook nu maken onze waterwegen en havensteden ons land aantrekkelijk voor waterrecreatie en -toerisme.

Nederland handels- en transportland

Water was eeuwenlang onze belangrijkste transportroute. Het vervoer van goederen, mensen en dieren ging voornamelijk over water. Ook nu nog gaat een aanzienlijk deel van het goederenvervoer over water. En nu leveren de pleziervaart, de historische schepen en de zeilende chartervloot een aanzienlijke economische opbrengst. Nederland heeft met ruim 400 schepen ['s-werelds grootste zeilende Beroeps Zeilvloot](#)

Nederland scheepsbouwland

Voor elke vaarweg en elk soort transport ontwikkelde Nederland in de loop der eeuwen [specifieke \(zeil\) scheepstypen](#). Er zijn vele tientallen typen schepen en vele ondersoorten ontstaan. Doordat particulieren deze schepen wisten te behouden als charter-, woon- en recreatieschip heeft Nederland nu een unieke vloot van varend erfgoed die behoort tot de grootste en meest diverse ter wereld. Deze vloot bestaat nu nog uit zo'n 6000 schepen, waarvan er bijna 3000 zijn opgenomen in het Nationaal Register Varend Monumenten en waarvan ruim 400 behoren tot de zeilende Beroepsvaart. Het varend erfgoed heeft een aanzienlijke economische betekenis voor een groot deel van de professionele maritieme sector.

Water herontdekken

In de twintigste eeuw raakten veel vaarwegen hun transportfunctie kwijt en werden gedempt of afgedamd.

In de eenentwintigste eeuw groeit de aandacht en waardering voor ecologie, duurzaamheid en waterbeheer weer. Inmiddels onderkennen gemeenten dat water, stadshavens en historische schepen bijdragen aan de beeldkwaliteit en aantrekkelijke plekken zijn om te wonen, werken en recreëren. Gedempte grachten en vaarten

worden weer bevaarbaar gemaakt, vaste oeververbindingen worden weer teruggebracht tot beweegbare kunstwerken, Intensief kruisend weg- en waterverkeer wordt door aquaducten en naviducten beter mogelijk gemaakt. Het watertoerisme maakt gezamenlijk met het historisch varend erfgoed deel uit van historische steden.

Schepen in stadhavens zijn beeldbepalend

Nederlandse dorpen en steden ontstonden veelal op een kruispunt van vaarwegen. De havens en vaarwegen kenmerkten de structuur en het karakter van deze dorpen en steden en maken nu vaak deel uit van beschermde stads- en dorpsgezichten. In Nederlandse havens wemelde het vroeger van de schepen, mensen en bedrijvigheid. Levendige stadshavens vormden vroeger en vormen ook nu een aantrekkelijke plek voor bezoekers en recreanten en zijn gewilde vestigingslocaties voor horeca, winkels en creatieve, ambachtelijke en dienstverlenende bedrijven. Stadshavens zorgen voor een waardestijging van het omringende vastgoed. Ook nu nog kunnen de maritieme combinatie van historische schepen, vaarwater en havens het 'verhaal' vertellen van de groei en bloei van ons land en onze steden. Zonder schepen zouden de inmiddels 10-tallen museum- of historische havens niet ontwikkeld zijn of niet ontwikkeld kunnen worden om met deze historische schepen het karakter van havensteden te versterken.

Maritiem erfgoed is present

De unieke vloot aan varend erfgoed draagt bij aan aantrekkelijke havens, vaarwegen en maritieme evenementen. De publieke waardering voor stadshavens en [maritieme evenementen](#) geeft aan dat de Nederlandse samenleving het varend erfgoed als beschermwaardig cultuurbezit beschouwt. Echter ook internationale maritieme evenementen zetten Nederland als toonaangevende maritieme natie op de kaart. Maritiem evenementen zoals [Sail De Ruyter 2013](#), [Sail Den Helder 2013](#), [DelfSail 2016](#) en [Harlingen Sail 2014](#) trekken behalve vele 10-duizenden bezoekers vele 10-tallen internationale TallShips en SmallShips. Het Nederlands varend erfgoed geeft bijvoorbeeld op de [Sail Amsterdam 2010](#) met 350 schepen van ons varend erfgoed acte de présence tijdens dit evenement.

Uiteraard horen niet alleen zeilschepen tot onze nationale maritieme historie. Alle nog bestaande schepen vanaf de tweede helft van de 19e eeuw en ver tot in de 20e eeuw, schepen die voor een belangrijk deel hebben bijgedragen aan de huidige welvaart van Nederland behoren daarom tot het nationaal varend cultureel erfgoed.

Varend Erfgoed en erfgoedlijnen

Een erfgoedlijn kan gezien worden als een geografische structuur (kust, trekvaart, binnenvaart, kanalen, steden, duinenrij, dijken, meren, eilanden enzovoort) die meerdere monumentale stippen met een gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één lijn op de kaart. Erfgoedlijnen zijn samenstellingen van erfgoed, landschap en water, die kwaliteit verschaffen aan de ruimte en beschikken over een groot recreatief en toeristisch potentieel.

Ook varend Erfgoed is een onderdeel van deze erfgoedlijnen en vormt samen met havensteden, kanalen, vaarten en meren een immens kapitaal voor bewoners, recreanten, bedrijfsleven en toeristen. Van belang is dat bewoners, scholieren, ondernemers en toeristen weten dat het varend Erfgoed deel uitmaakt van onze historie en nu van onze omgeving. Dat het erfgoed bereikbaar is, dat men er (deels) mee kan varen en dat het belangrijk is om ons varend Erfgoed te beschermen, te ontwikkelen en te benutten.

En om het varend Erfgoed door te geven aan de generaties na ons.

Wensen tot behoud van het varend erfgoed

Wetgeving

* **Wettelijke erkenning en Wettelijke bescherming** van varend erfgoed als onderdeel van het nationaal cultureel erfgoed middels de Erfgoedwet.

* **Teboekstelling** van historische schepen in het openbare register van het Kadaster voor schepen waardoor deze schepen registergoederen worden. Daardoor kunnen deze schepen, net als onroerend erfgoed, worden aangewezen als monumentaal varend erfgoed, als rijksmonument, provinciaal monument of gemeentelijk monument.

*** Fiscale wet- en regelgeving**

Historische schepen en varend erfgoed worden registergoederen die in aanmerking komen voor uitgebreide regelgeving voor fiscale voordelen m.b.t. onderhoud en restauratie.

*** Vrijstelling**

Historische schepen en varend erfgoed krijgen vrijstelling voor het varen met laag-belaste brandstof.

*** Europese regelgeving**

75% van Europese regelgeving t.a.v. de Nederlandse binnenscheepvaart op het gebied van verkeer, arbo, veiligheid en milieu worden ontwikkeld zonder rekening te houden met de cultuurhistorische waarde van het Nederlands varend erfgoed en waarvan de verplichte aanpassingen het uiterlijk aantasten en het gebruik ervan belemmeren zo niet onmogelijk maken.

*** Schepenwet**

Voor varend erfgoed de mogelijkheid scheppen voor vrijstellingen en uitzonderingsposities bij (belemmerende, ook Europese) wet- en regelgeving t.a.v. het nationaal varend erfgoed. Door rekening te houden met het behoud van cultuurhistorische waarden van varend erfgoed bij wet- en regelgeving in de schepenwet. Het e.e.a. ook m.b.t. de passagiersvaart met historische zeilende bedrijfsvaartuigen en het beroepshalve zeilend vracht- en passagiersvervoer met varend erfgoed.

Beleid

Ligplaatsen

Overheidsbeleid voor het faciliteren en bevorderen van ligplaatsen binnen gemeentes zodat Nederlands varende erfgoed voor Nederlandse havens en vaarwegen behouden blijft door varende erfgoed op te nemen in de cultuurhistorische paragraaf van bestemmingsplannen en als zodanig ook opnemen in de nieuwe Omgevingswet.

Toelichting:

- Veel gemeentes proberen nog steeds om het aantal ligplaatsen te verminderen, vooral voor de grotere historische schepen (schepen boven de 20 meter lengte) Deze schepen kunnen hierdoor steeds moeilijker een ligplaats vinden.
- Veel gemeentes willen wel ligplaatsen bieden aan historische schepen tijdens maritieme evenementen, maar daarvoor en daarna niet.

Beschermde stadsgezichten

Havensteden met historische havens, bruggen, vaarwegen, sluizen en scheepswerven zouden niet bestaan zonder historische schepen.

- * Varende erfgoed wordt als onderdeel opgenomen van beschermde dorps- en stadsgezichten die historische havens en vaarwegen bevatten.
- * Varende erfgoed wordt als essentieel onderdeel van maritieme erfgoedensembles aangewezen.

Erfgoedmonitor en Erfgoedbalans

Met behulp van het MCN (Mobiele Collectie Nederland) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed werd het 'waardestellend kader' in het boek "Erfgoed dat beweegt!; Waardering van de Mobiele Collectie Nederland" ontwikkeld waarin beschreven wordt waarom het mobiel erfgoed het behouden waard is.

- * Het opnemen van het varende erfgoed, m.n. het opnemen van het Nationaal Register Mobiel Erfgoed en het Nationaal Register Varende Monumenten in de Erfgoedmonitor en de Erfgoedbalans.

Samenwerking tussen overheid en varende erfgoedsector in de Erfgoedwet

In de Erfgoedwet zou het varende erfgoed als belangrijke erfgoed lijn opgenomen dienen te worden omdat het behoud van varende erfgoed voor havensteden met historische havens, het herstellen en onderhouden van vaarwegen, sluizen, bruggen, aanleg- en ligplaatsen voor varende erfgoed en het in de vaart houden en onderhoud van het varende erfgoed zelf niet door de belanghebbenden, zoals scheepseigenaren, gemeentes en provincies alleen uitgevoerd kan worden. Daar zijn vele in- en externe partijen bij betrokken die met de nieuwe Erfgoedwet een gedegen basis hebben om dit te realiseren en waarbij tijdens de uitvoering belanghebbenden kunnen aanhaken.

“Veel kleyntjes al by één ghedaen, daer moet allenghs wat groots ontstaen”

Reactie op internetconsultatie “Wetsvoorstel Erfgoedwet”

Stichting [VHZC](#) (Verenigde Hollandse Zeil Compagnie) Leiden, 7 juli 2014